

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ
IN TEHNOLOGIJO**

DIREKTORAT ZA NOTRANJI TRG
Sektor za domače storitve

Kotnikova ulica 5, 1000 Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
**VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE
KOMISIJA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ**

T: 01 400 35 64
F: 01 400 35 88
E: gp.mgrt@gov.si
www.mgrt.gov.si

VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE
Gregorčičeva 25

1000 Ljubljana

Številka: 131-1/2021/1
Datum: 16. 12. 2020

**Zadeva: Poročilo o delu Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj
prikritih grobišč v letu 2020**

I. UVOD

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v Republiki Sloveniji urejeno z:

- Zakonom o vojnih grobiščih (Uradni list RS, št. 65/03, 72/09 in 32/17, v nadaljnjem besedilu: ZVG) in
- Zakonom o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Uradni list RS, št. 55/15, v nadaljnjem besedilu: ZPVG PŽ).

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v pristojnosti Republike Slovenije.

Vlada Republike Slovenije

Državni zbor Republike Slovenije je 09. 07. 2015 sprejel Zakon o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev, ki je bil 24. 07. 2015 objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 55/2015, veljati pa je začel 08. 08. 2015. ZPVG PŽ v 3. členu določa, da je za varstvo prikritih vojnih grobišč pristojno ministrstvo, pristojno za pokopališko in pogrebno dejavnost ter urejanje pokopališč, torej Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljnjem besedilu: MGRT). Do sprejetja ZPVG PŽ je varstvo vseh vojnih grobišč (vojaška grobišča, grobišča žrtev vojne in grobišča žrtev vojne – po vojni usmrčenih oseb), skladno z ZVG, izvajalo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ).

Namen novega zakona je, da v skladu z mednarodnim humanitarnim pravom, z načeli in pravili o ravnanju z mrtvimi, določenimi z Ženevskimi konvencijami z dne 12. 8. 1949 in Dopolnilnimi protokoli z dne 8. 6. 1977 o zaščiti žrtev mednarodnih oboroženih spopadov, v skladu z Resolucijo 1481 o mednarodni obsodbi zločinov totalitarnih komunističnih režimov, ki jo je sprejela parlamentarna skupščina Sveta Evrope dne 25. 1. 2006, in z resolucijo Evropskega parlamenta z dne 2. 4. 2009 o evropski zavesti ureja naslednja vprašanja in postopke:

- odkrivanje prikritih vojnih grobišč, njihovo označevanje in vpis teh grobišč v register vojnih grobišč,
- dokončen dostojen pokop vseh žrtev vojnega in povojnega nasilja na ozemlju Republike Slovenije.

MGRT in MDDSZ sta 25. 11. 2015 podpisala *Zapisnik o razmejitvi pristojnosti organov po Zakonu o vojnih grobiščih ter Zakonu o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev*. Ministrstvu ugotavljata, da je razmerje med ZPVGŽ in ZVG opredeljeno kot razmerje med posebnim in splošnim predpisom. ZPVGŽ v celoti ureja postopke odkrivanja prikritih vojnih grobišč, zbiranja in obdelave podatkov, evidentiranja, začasne obeležitve in zavarovanja, potrjevanja domnevnih vojnih grobišč, identifikacijo, izvedbo pokopa, ureditev grobišča, pristojnost MGRT in Komisije. ZVG ostaja v veljavi za izvajanje celotnega varstva vojnih grobišč in se uporablja za vprašanja prikritih vojnih grobišč, ki niso drugače urejena z ZPVGŽ.

Komisija Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč

Za vodenje aktivnosti pri postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč, v skladu z ZPVGŽ in ZVG je Vlada Republike Slovenije imenovala Komisijo Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč (v nadaljnjem besedilu: Komisija).

Vlada Republike Slovenije je na 96. redni seji dne 12. 7. 2016 imenovala novo Komisijo (št: 01201-4/2016/6), ki jo sestavljajo:

- Jože Dežman, Gorenjski muzej, predsednik
- Mitja Ferenc, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, član
- Anton Velušček, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, član
- Milan Sagadin, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Kranj, član
- Pavel Jamnik, MNZ/Policija, član
- Andrej Mihevc, Inštitut za raziskovanje Krasa, član
- Vida Deželak Barič, Inštitut za novejšo zgodovino, članica
- Boštjan Kolarič, Študijski center za narodno spravo, član
- Peter Sušnik, Nova Slovenska zaveza, član.

Naloge tajnika Komisije in namestnice tajnika Komisija opravljata javna uslužbenca MGRT.

Člani Komisije so skladno s 4. členom ZPVGPŽ upravičeni do povračila stroškov, nastalih v zvezi z opravljanjem strokovnih nalog in do ustreznega nadomestila za njihovo dejansko opravljeno delo. Vlada Republike Slovenije je na 88. redni seji dne 19. 5. 2016 določila višino nadomestila za opravljanje strokovnih nalog članov Komisije (št: 13100-4/2016/3). Sejnino in stroške za udeležbo na seji MGRT obračuna na podlagi sklepa Vlade RS št. 01201-10/2008/5 in Uredbe o sejinah in povračilih stroškov v javnih skladih, javnih agencijah, javnih zavodih in javnih gospodarskih zavodih (Uradni list RS, št. 16/09, 107/10, 66/12, 51/13 in 6/15).

Sredstva za delo Komisije zagotavlja MGRT ter zanjo opravlja tudi strokovne, tehnične in administrativne naloge.

II. PROGRAM DELA KOMISIJE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ ZA LETO 2020

Program dela Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč je Komisija potrdila na svoji 29. redni seji dne 15. 1. 2020. Vlada Republike Slovenije pa je 3. 9. 2020 (sklep št. 13100-1/2020/3) sprejela Finančni načrt dela Komisije za leto 2020 ter potrdila Program dela Komisije za leto 2020. Podlaga za pripravo programa dela in finančnega načrta Komisije je tretji odstavek 4. člena ZPVGPŽ in 6. člen ZPVGPŽ, ki določa postopek odkrivanja prikritih vojnih grobišč, ki obsega:

- zbiranje in obdelovanje podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih,
- evidentiranje prikritih vojnih grobišč in grobov, njihovo začasno obeležitev in zavarovanje,
- potrjevanje grobišč,
- skupinsko ali posamično identifikacijo, če je to mogoče,
- pokop žrtev,
- predlog za vpis grobišča v register vojnih grobišč in v register kulturne dediščine,
- ureditev grobišča.

Na podlagi sprejetega programa dela je MGRT izvedlo postopke izbora izvajalcev del. Z izbranimi izvajalci so bile sklenjene pogodbe oziroma izdane naročilnice o izvedbi del¹

III. VODENJE AKTIVNOSTI PRI POSTOPKU VARSTVA IN ODKRIVANJA PRIKRITIH VOJNIH GROBIŠČ

Program dela Komisije za leto 2020 je obsegal:

- Zbiranje in obdelava podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih - urejanje evidenc in baze;

---

¹ Izvajalci so dela izvajali na podlagi naročilnic (13) in pogodb (3).

- izkop žrtev iz 3 prikritih vojnih grobišč (Brezno 3 pri grobišču v Kočevskem rogu, Mihcovo in Koščevo brezno);
- pokop žrtev iz grobišča 110 Zaplana - Grobišče pod Strmico na pokopališču Dolenji Logatec;
- najem dodatnega prekata kostnice v Škofji Loki;
- indeksacija digitaliziranih zapornih knjig.

MGRT je pred začetkom o predvidenih delih z dopisom obvestilo vse lastnike zemljišč na katerih so bile načrtovane aktivnosti pri odkrivanju in urejanju prikritih vojnih grobišč ter občine, upravne enote in župnije, na območju katerih se grobišča nahajajo.

V postopku odkrivanja prikritih grobišč vladna Komisija uspešno sodeluje s posamezniki (lastniki zemljišč, na katerih so prikrita vojna grobišča), civilno-družbenimi organizacijami in ustanovami, z Rimsko-katoliško cerkvijo ter drugimi pristojnimi organi (policija, državno tožilstvo, ministrstva).

V postopkih odkrivanja prikritih grobišč Komisija posebno pozornost posveča spoštljivemu ravnanju s posmrtnimi ostanki in predmeti najdenimi v prikritih vojnih grobiščih. Pred začetkom del na posamezni lokaciji prikritega vojnega grobišča so o tem obveščeni lastniki zemljišč in pristojni organi (občine, upravne enote in župnije). Izvajanje nalog na prikritem grobišču poteka strokovno, izvajalci so strokovno in tehnično usposobljeni. V postopek so vključeni ustrezni strokovnjaki (arheolog, fizični antropolog, forenzik). Dela potekajo pod nadzorom Komisije in Policije. Zagotovljeno je dosledno spoštljivo ravnanje s posmrtnimi ostanki žrtev in materialnimi ostanki, najdenimi pri izkopu žrtev iz prikritih grobišč. Izvajalec del je na javnem razpisu izbrano podjetje arheološke stroke z referencami in vsemi potrebnimi zakonsko predpisanimi pogoji za opravljanje arheoloških izkopavanj. Ob izvedbi sondiranj in prekopov se vsak predmet sproti vnaša v predpisano dokumentacijo, ki vsebuje tudi fotografsko dokumentiranje in risarsko dokumentacijo. Z dokazi (predmeti), najdenimi pri prekopu ali sondiranju grobišč na podlagi ZPVGŽ, se ravna skladno z metodologijo, ki jo je 26. 1. 2006 predpisala Komisija (dokument št. 17400-22/2005-10) in jo je potrdila tudi Vlada Republike Slovenije. Metodologija določa arheološke in forenzične postopke dokumentiranja in shranjevanja najdenih predmetov. Najdene predmete, ki bi lahko pripomogli k skupinski ali morda celo individualni identifikaciji žrtev, zavaruje in analizira Policija, vsi ostali predmeti, ki imajo le zgodovinsko vrednost po Zakonu o kulturni dediščini, pa so oziroma bodo predani muzejskim institucijam. Po zaključku del na vsaki od lokacij prikritih vojnih grobišč je opravljena ustrezna antropološka in arheološka analiza ter pripravljeno dokumentirano zaključno poročilo.

Posmrtni ostanki žrtev so spoštljivo prepeljani v kostnico na pokopališču Dobrava v Mariboru, dostojno pokopani ali predani svojcem za pogreb v družinski grob. Vzorci genetskega materiala (desne stegenice) za morebitno nadaljnjo DNK analizo in identifikacijo pa so strokovno hranjeni v kostnici v Škofji Loki.

1. Prenova in nadgradnja evidence prikritih vojnih grobišč

Konec leta 2018 je bil podpisan Dogovor o prenosu spletne aplikacije Grobišča iz MDDSZ na MGRT. S podpisanim dogovorom je MGRT postalo upravljavec spletne aplikacije Grobišča, kar omogoča izvedbo postopkov za njeno posodobitev in nadgradnjo. Ažurna baza je namreč osnovno orodje in predpogoj za izvrševanje vsakoletnega programa dela Komisije. V ta namen je bila v letu 2020 izdana naročilnica za pripravo elaborata in vsebinske nadgradnje obstoječe baze in aplikacije prikritih grobišč. Na tej podlagi je bil opravljen pregled in strokovno ovrednotenje strukturne zasnove in vsebine obstoječih podatkov baze prikritih grobišč (603 opisov), preverjena je bila tudi funkcionalnost in sistem delovanja obstoječe aplikacije. Izvajalci so pridobili, pregledali in uredili vse še neobjavljene podatke, fotografije in predloge (69) lokacij prikritih vojnih grobišč. Zasnovana je bila nova aplikacija v okolju ArcGIS online s funkcionalnostjo pregledovalnika in urejevalnika po različnih atributih. Na novo so se poenotili ter uredili zapisi vseh lokacij prikritih grobišč (na podlagi novega katastra 2020). Podatkovni in prostorski sloj baze prikritih grobišč je bil uvožen v na novo vzpostavljeno okolje - aplikacijo. Za izbrane lokacije prikritih grobišč so se v skladu s predlaganim novim sistemom (protokolom) za evidentiranje in spremljanje prikritih grobišč v Sloveniji dopolnili, ažurirali in razširili zapisi o grobiščih.

MGRT ima sklenjeno tudi letno pogodbo o vzdrževanju spletne aplikacije Grobišča z zunanjim izvajalcem.

Komisija je v letu 2020 nadaljevala in zaključila tudi indeksacijo digitaliziranih zapornih knjig oziroma prepisom rokopisnih zapornih knjig v elektronski seznam.

2. Jama pod Macesново gorico

V letu 2019 so bila opravljena gradbena pripravljalna dela za dostop do posmrtnih ostankov v grobišču Jama pod Macesnovο gorico. V letošnjem letu so bila za odpravo posledic zime na platoju, cesti in gradbišču opravljena naslednja dela:

- Dovoz in vgrajevanje ter planiranje tamponskega materiala na plato pred jamo in del ceste;
- strojni izkop drevesnih štorov in dela brežine;
- planiranje in strojno utrjevanje (valjanje) dovozne ceste (poti);
- odstranitev obstoječih zaščitnih gradbiščnih ograj;
- demontaža obstoječega zabojnika za smeti;
- izdelava lesene zaščitne ograje na vstopni rampi;
- montaža obstoječega križa s postavitvijo lesene konstrukcije na platoju;

- obsekavanje celotne dovozne ceste (poti) in odstranitev od zime porušenih dreves in preostalega vejevja na lokaciji jame in platoja.

Izkop posmrtnih ostankov iz grobišča Jama pod Macesnovo gorico v letu 2020 ni bil izveden. Javni razpis z naslovom: *Odkrivanje prikritih vojnih grobišč predvidenih za potrditev/sondiranje in izkop v letih 2021/2022*, katerega glavna postavka je izkop posmrtnih ostankov iz grobišča Jama pod Macesnovo gorico, je trenutno objavljen na Portalu javnih naročil. Predvidoma bo izbor izvajalcev zaključen spomladi 2021, ko se bodo dela tudi začela.

3. Sondiranje/potrjevanje

V letu 2020 sondiranja niso bila načrtovana. Komisija pa je prejela vlogo za izdajo soglasja za raziskavo prikrita grobišča ID 231 Poljana. Ministrstvo za okolje in prostor, Direkcija RS za vode bo namreč z operacijo »Zagotovitev poplavisne varnosti v porečju Drave - območje Meže z Mislinjo« posegalo v območje grobišča ID 231 Poljana. Izbrani izvajalci investitorja so tako s soglasjem Komisije predhodno sondirali domnevno grobišče. Arheološki testni izkop na domnevnem mestu grobišča, ki se nahaja znotraj območja načrtovanih gradbenih posegov, je razkril prisotnost jame s posmrtnimi ostanki konjev. Morebitna prisotnost človeških posmrtnih ostankov ni bila izključena. Na tej podlagi je Komisija podala mnenje oziroma nadaljnje usmeritve, da bi bil pri pripravljanih delih za gradnjo Zadrževalnika visokih voda Poljana potreben arheološki nadzor, še posebno tam, kjer so bili odkriti skeleti konjev, saj ni rečeno, da se vmes ne nahajajo tudi človeški posmrtni ostanki. Na preostalem delu pa bo potrebno z detektorji pregledovati deponijo materiala. Komisija je investitorja tudi opozorila, da je v primeru odkritja posmrtnih ostankov, ostankov bojnih sredstev ali drugih materialnih ostankov le-te potrebno izločiti in o tem obvestiti Policijo in Komisijo.

4. Prekopi

Po sklepu Komisije so bila v programu za izkop posmrtnih ostankov predvidena predvsem prikrita grobišča s slovenskimi žrtvami. Odkrivanje in urejanje prikritih grobišč žrtev tuje narodnosti se ureja z meddržavnimi sporazumi (meddržavne komisije). V letu 2020 so bili izvedeni naslednji prekopi:

- **Gornji Ig - Grobišče Koščevo brezno:**

Iz Koščevega brezna so bili izkopani posmrtni ostanki najmanj 50 žrtev, med kateri je glede na antropološko analizo vsaj 48 moških starih nad 20 let, večinoma celo nad 25 let. Individualizacija zaradi preveč pomešanega sedimenta s kostmi, posledice brežine/strmine brezna, ni bila mogoča. Najdeni predmeti nakazujejo, da bi bili lahko v brezno vrženi slovenski in hrvaški domobranci, lahko tudi Nemci.

➤ **Dobec - Grobišče Mihcovo brezno:**

Rezultati izkopa v Mihcovem breznu kažejo, da je bilo v breznu ca. 20m³m kamnine oz. zemljine. Odkriti so bili posmrtni ostanki treh oseb, ki glede na pisne vire, antropološko analizo in zbir osebnih predmetov kažejo, da gre za domačine iz okoliških vasi.

Komisija poleg načrtovanih izkopov izvaja tudi vse postopke v primeru naključno odkritih vojnih grobišč (13. člen ZPVGPŽ), pri čemer mora po predhodnem postopku pristojnih organov (policija, državno tožilstvo in sodišče) nemudoma opraviti prekop in identifikacijo posmrtnih ostankov žrtev. Junija 2020 sta bila MGRT in Komisija s strani PU Novo mesto obveščena o novoodkritem vojnem grobišču v Breznu na območju Bradačeve Frate, blizu Podstenic, Kočevski rog, Baza 20. Glede na rezultate antropološke analize so odkriti posmrtni ostanki pripadali vsaj 258 osebam. Odkrita je bila tudi večja količina predmetov, med katerimi je bilo popisanih 1676 kosov. Glede na najdbe gre med žrtvami tako za civiliste kot pripadnike oboroženih sil. Med žrtvami so zagotovo Slovenci in pripadniki hrvaških oboroženih sil.

Komisija pa je prejela tudi prošnjo za izdajo soglasja za izkop posmrtnih ostankov iz dela grobišča Mostec - Grobišče v protitankovskem jarku (ID 53). Komisija je takšno soglasje izdala izvajalcu naročnika (Infra d.o.o.). Ekshumacija je bila izvedena na delu jarka med reko Savo in protipoplavnim nasipom, torej na delu grobišča, ki bo s predvidenim gradbenim posegom izgradnje hidroelektrarne, ogrožen. V nekdanjem protitankovskem jarku so bili odkriti posmrtni ostanki najmanj 276 oseb. Odkriti predmeti žrtev nakazujejo, da so bile žrtve različnih narodnosti.

5. Ureditev grobišč

Komisija je v letu 2020 načrtovala ureditev tistih grobišč, ki so bila potrjena v letu 2019 (prisotnost posmrtnih človeških ostankov je bila potrjena na treh lokacijah). Ureditev omenjenih grobišč v letu 2020 ni bila realizirana.

6. Pokop in ureditev grobov

Po zapletih v lokalni skupnosti pri določitvi mikro lokacije za pokop posmrtnih ostankov žrtev iz grobišča ID 110 Zaplana - grobišče pod Strmico, ki je potekal v preteklih dveh letih, je v letu 2020 vendarle prišlo do potrebnega soglasja. Tako je bil dne 3. 7. 2020 na pokopališču Dolenji Logatec izveden pogreb 12 neznanih žrtev iz grobišča 110 Zaplana.

V letu 2020 je Komisija načrtovala ureditev treh grobov na pokopališču Prigorica v Ribnici, kjer so pokopane žrtve iz grobišč Žiglovica ter Konfin 1 in Konfin 2. Leta 2019 se je namreč med postopkom pridobivanja soglasja za postavitve novega spomenika izkazalo, da mere groba, določenega z elaboratom Komisije za tipsko ureditev grobov na pokopališčih, niso usklajene z

merami grobov oziroma nagrobnikov v občinskem odloku. Dogovorjeno je bilo, da bo Občina Ribnica v letu 2020 v občinskem odloku predvidela izjemo v takšnih primerih, saj gre za grobove posebnega pomena. Ker nov občinski odlok še ni bil sprejet (po zagotovilih Občine Ribnica bo sprejet v začetku leta 2021), do ureditve omenjenih grobov v letu 2020 ni prišlo in se načrtuje v prihodnjem letu.

Komisija tudi v letu 2020 ni uspela pridobiti ustrezne lokacije za pokop posmrtnih ostankov romskih žrtev na pokopališču Žale (54 žrtev iz grobišča Romov v Iški, 11 žrtev iz Mačkovca in 20 žrtev iz grobišča na območju Boncarjev pri Podklancu). MGRT je sicer leta 2019 uspelo v izhodišča Vlade RS za sklenitev Dogovora z Mestno občino Ljubljana za obdobje 2019 - 2022 uvrstiti zahtevo, da Mestna občina Ljubljana na osrednjem pokopališču na ljubljanskih Žalah zagotovi primeren prostor za izvajanje ZPVGŽ. Za uvrstitev v dogovor in na seznam programov in nalog je bilo potrebno soglasje obeh strani. Ker je Mestna občina Ljubljana v letu 2020 predlogu MGRT nasprotovala, predlog ni bil uvrščen v seznam programov in nalog, ki ga je pripravilo Ministrstvo za javno upravo, ki je bilo pristojno za sklenitev dogovora.

7. Vpis v register kulturne dediščine pri Ministrstvu za kulturo

Na podlagi vpisa v register vojnih grobišč pri MDDSZ, bi moralo Ministrstvo za kulturo ta grobišča vnesti tudi v register kulturne dediščine (12. člen ZPVGŽ). V letu 2020 je MK obravnavalo 25 pobud za vpis v register nepremične kulturne dediščine, ki jih je MDDSZ posredovalo po vpisu v register vojnih grobišč. Na podlagi zavrnilnega vrednotenja Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, nobena od pobud ni bila vpisana v register nepremične kulturne dediščine.

8. Kostnica v Škofji Loki

MGRT ima z Občino Škofja Loka od leta 2017 sklenjeno najemno pogodbo za srednji prekat kostnice na pokopališču Lipica. V kostnici so hranjeni DNK vzorci žrtev iz prikritih grobišč za morebitno nadaljnjo genetsko analizo in identifikacijo. Odvzeti vzorci so pod strokovnim nadzorom Nacionalnega forenzičnega laboratorija Generalne policijske uprave, MNZ, s katerim ima MGRT sklenjen dogovor o souporabi kostnice.

Ker se je na podlagi že opravljenih, predvsem pa predvidenih izkopov v naslednjih letih izkazala potreba po dodatnem prostoru, je MGRT v letu 2020 izrazilo interes za najem tudi vzhodnega prekata kostnice, kjer se bodo hranili posmrtni ostanki žrtev iz prikritih vojnih grobišč (ne le vzorci). Na tej podlagi je bila sklenjena enotna najemna pogodba (za srednji in vzhodni prekat kostnice), ki se bo začela uporabljati s 1. 1. 2021.

9. Hramba predmetov

MGRT in Ministrstvo za kulturo sta leta 2019 podpisala *Protokol prevzema predmetov trajne hrambe pri prekopih žrtev vojnega in povojnega nasilja*. Protokol opredeljuje postopke in pristojnosti pri določanju predmetov trajne hrambe in prevzemu teh predmetov v muzejih. Pristojni muzeji za prevzem predmetov trajne hrambe, ki niso posmrtni ostanki ali predmeti, vezani na posmrtno ostanke ali izhajajoč iz posmrtnih ostankov, in izhajajo iz vojnih grobišč, so Muzej novejšje zgodovine Slovenije, Muzej novejšje zgodovine Celje in Muzej narodne enotnosti Maribor. Gre za vse predmete, najdene pri postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč (potrjevanje/sondiranjem, prekop, intenzivni arheološki površinski pregled, sanitarni iznos iz jam,...). Za realizacijo priprave in prevzema predmetov trajne hrambe v pristojne muzeje mora Ministrstvo za kulturo pripraviti še kriterije za oceno stroškov konzerviranja-restavriranja predmetov, kar v letu 2020 ni bilo realizirano.

Za predmete, ki ne bodo prišli v trajno hrambo v muzeje, je MGRT tudi v letu 2020 zagotovilo začasen najem prostorov za začasno hrambo v strokovno urejenem in muzejsko primerljivem depoju v Cerknici. Pogodbeni izvajalci del oziroma posamezniki, ki delajo na področju odkrivanja prikritih grobišč, so dolžni predmete, ki so bili do sedaj hranjeni v njihovih depojih ali zbirkah, predati v začasno hrambo, na podlagi *Smernic za predajo predmetov s prikritih vojnih in povojnih grobišč*.

Septembra 2020 smo na MGRT izrazili pripravljenost, da v primerih, ko pristojni muzeji ne bi mogli zagotoviti ustreznega prostora za trajno hrambo predmetov, ki se ne bodo hranili v muzejskih zbirkah, zagotovimo ustrezen skupen prostor, primeren za hrambo teh predmetov in potrebna finančna sredstva (posebna postavka v Finančnem načrtu dela Komisije). S posebnim dogovorom med MGRT in Ministrstvom za kulturo bi pristojni muzeji kot celoto prevzemali vse predmete iz posameznih grobišč v trajno hrambo, ter določili, na kakšen način bi se jih evidentiralo. V vsakem konkretnem primeru bi določili tudi, kateri predmeti bi se hranili v muzejskih zbirkah in kateri bi bili ustrezno skladiščeni v prostoru, ki bi ga poskušalo zagotoviti MGRT, na način, da bi se jih zaščitilo pred nadaljnjim propadanjem. Predstavniki pristojnih muzejev se s predlaganimi rešitvami niso strinjali in predlagali, da v kolikor bi muzeji prevzemali vse predmete, bi bilo potrebno na novo definirati in podpisati Protokol. V tem primeru bo osnovno izhodišče MGRT, da se materialnih najdb posameznega grobišča ne ločuje. Ostati morajo enovita zbirka, da materialna zbirka posameznega prikritega grobišča dobi samo enega strokovnega skrbnika (pristojen muzej), da bodo materialne najdbe posameznega grobišča tudi v prihodnje na voljo za potrebe identifikacije (10. člen ZPVGŽ) ali kot materialni dokazi v preiskovalnih ali sodnih postopkih. Izbor predmetov iz takšne enovite zbirke za stalno hrambo v muzejskih zbirkah bi prepustili muzejski stroki.

10. Javni posvet v Državnem svetu Republike Slovenije o prihodnji ureditvi urejanja vojnih grobišč v Republiki Sloveniji

Komisija je konec oktobra 2020 načrtovala izvedbo javnega posveta v Državnem svetu Republike Slovenije, na katerem je želela predstaviti pobudo o vzpostavitvi javne ustanove, ki bo po enotnih načelih in merilih, v skladu z mednarodnim in slovenskim pravom, v prihodnje enovito skrbela za vse vojne grobove na ozemlju Republike Slovenije in slovenske vojne grobove po svetu. K sodelovanju so bili povabljeni državni in civilno-družbeni deležniki, ki se ukvarjajo z vojnimi grobovi in grobišči. Med drugimi bi na posvetu aktivno sodelovala tudi predsednik Republike Slovenije ter predsednik Državnega sveta Republike Slovenije. Zaradi epidemiološke situacije je bil posvet preložen.

IV. FINANČNO POROČILO

Sredstva za delo Komisije v višini 450.000,00 EUR je zagotavljalo MGRT. Po rebalansu proračuna je imela Komisija na voljo 242.611,00 EUR. Skladno s programom dela Komisije za leto 2020 so bila proračunska sredstva predvidena za vse stopnje postopka odkrivanja prikritih vojnih grobišč. Največ sredstev je Komisija namenila za interventni izkop posmrtnih ostankov iz Brezna 3 pri grobišču v Kočevskem rogu ter za pripravo elaborata in vsebinske nadgradnje obstoječe baze in aplikacije prikrita grobišča.

Skupno je bilo na PP 160049 – Odkrivanje in označevanje prikritih vojnih grobišč, v obdobju leta 2020 realiziranih 184.846,05 EUR, kar pomeni 76,19 % realizacijo rabe proračunskih sredstev. Glede na prvotno predvidena sredstva (450.000,00 EUR) pa 41,08 % realizacija rabe proračunskih sredstev.

Manjša realizacija rabe proračunskih sredstev v letu 2020 je bila posledica neizvedbe izkopa posmrtnih ostankov iz grobišča Jama pod Macesnovo gorico ter nerealizirane ureditve treh grobov na pokopališču Prigorica v Ribnici.

V. KONČNE UGOTOVITVE

Komisija je imela v letu 2020 zaradi epidemiološke situacije eno redno ter dve on-line seji. Preostala komunikacija je potekala predvsem po elektronski poti. Na ne/realizacijo nekaterih opravil in nalog Komisije je vplival pozen sprejem Programa dela Komisije za leto 2020, ki je bil med drugim posledica daljše covid 19 bolniške odsotnosti ter sočasnega porodniškega dopusta uslužbencev MGRT, ki pokrivata področje prikritih vojnih grobišč.

Program po vsebinski plati ni bil v celoti realiziran. Nerealiziran je ostal izkop posmrtnih ostankov v Macesnovi gorici, ureditev grobov na pokopališču Prigorica ter izvedba posveta v

Državnem svetu Republike Slovenije o prihodnji ureditvi urejanja vojnih grobišč v Republiki Sloveniji. Komisija tudi v letu 2020 ni uspela pridobiti ustrezne lokacije za pokop posmrtnih ostankov romskih žrtev na pokopališču Žale.

Zaradi načina in pogojev dela na področju prikritih vojnih grobišč bi bilo za učinkovitejše izvajanje ZPVGŽ potrebno postopek izbire izvajalcev in sklenitev pogodb izvesti vsaj do 1. junija tekočega leta. Glede na to, da je dvoletni razpis z naslovom: *Odkrivanje prikritih vojnih grobišč predvidenih za potrditev/sondiranje in izkop v letih 2021/2022* objavljen na Portalu javnih naročil, bo izvajanje ZPVGŽ v naslednjih dveh letih teklo hitreje.

Še vedno pa se kot večja težava pri izvajanju programa dela kažejo nepopolne in neažurirane evidence podatkov o prikritih grobiščih. Pri postopkih odkrivanja prikritih vojnih grobišč se to občasno odrazi v drugačnih rezultatih od pričakovanih (npr. drugačno število žrtev, drugačna struktura žrtev, itd.).

Za nemoteno izvajanje programa dela Komisije je nujno potrebno doseči tudi čimprejšnji dogovor z MK glede kriterijev in standardov vpisa prikritih vojnih grobišč v register kulturne dediščine ter določitev kriterijev za oceno stroškov konzerviranja - restavriranja predmetov.

Pripravil:
Franc Stanonik
Vodja sektorja

Dr. Jože Dežman
PRESEDNIK KOMISIJE